

Megjelenik mindennap a délutáni órákban.

Előfizetési díj:
Egész évre 12 ft, félre 6 ft, évenegyre 3 ft o. é.

Helyben előfizetheti Demjén L. és Keresztessy Pál irak kereskedésében, hól egyes számok is kaphatók.

Szerkesztői szállás: belső-tordautca 122. sz.
Kiadó-hivatal: A tanácsház mellett, az emelet hátsó részében.

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI NAPILAP.

Előfizetési feltételek

„Kolozs. Közlöny“

1872-iki folyamára:

egész évre	12 ft o. é.
félre	6 „ „
évenegyre	3 „ „
egy hóra	1 „ „

Előfizetéseket helyben elfogad: a szerkesztőség, Demjén László ur könyv- és Keresztessy Pál ur papírkereskedése.

A „Kol. Köz.“ szerkesztősége.

Társadalmunk bajai

különös tekintettel

az öngyilkosságra.

DOBRÁNSZKY PÉTER,

jog- és bölcsészettudor, kir. jogtanártól.

XXVII.

Mindaz a mit elmondtam tény, mely felett viláznem lehet, és mert tény: csak a megfontolatlanosság vagy a rossz akarat állíthatja, hogy nem voltunk szám és tényező a világtörténelem nagy számvetésében. E balga állítást pedig éppen nemzetünk politikai és poétikus természetére alapítani akarni: oly eljárás, mely nem kevésbé nevezetes rövidlátósága mint következetlensége miatt. Hisz a politikai természet és költői ér minden más nagy tulajdonok- és mivelődési eredményeknek édes szülőpárja.

Az a nép, mely politizálni vagy is a közgyekkel foglalkozni szeret, szereti és szolgálja hazáját; mert foglalkozni csak azzal szeretünk önkény, a mit szeretünk.

Az a nép, mely költői természetű, szereti az eszményeket, a szépet, a jót, az üdvöset; annak a népek a lelke tele van kulturterhes gondolatokkal és hajlamokkal. Politika és költészet! Ezek éppen a mivelődési aranybányái. A költő és tudós homlokán támad a virradat hajnalszállaga, ők azok, a kik szellemök és eszméik verőfényével járnak a haladó nemzet előtt. A költő eszményeket állít fel és belezengi a nép kedélyébe, a honnan meríté kincseit; a tudós rendszerbe önti az eszményeket és igazságait, hogy feldolgozva ajánlhassa az életnek; a politika pedig kölcsönöz a költőtől és tudóstól, hogy a szellem és erkölcs isteni magvaival vehesse be a társadalmi lét földjét. Ime, hogyan egészítik ki egymást a költő, a tudós, az államférfi.

Miként lehet mégis ezen üdvös összeleltetés gyermekeiül a roszt, a corruptiót feltolni: azt az én véges emberi elmém megfogni nem képes.

Hát volna, a kik nem tudnák, hogy vannak idők, midőn a nemzet lelkéhez a nemzet nyelvén csak a költő tud beszélni? Midőn a költő olyan mint a csattogó sirály, mely előre jelzi a fergeteget és készülékre int? Midőn a nemzetet a tepsed és végromlás sígördőből csak a költő velő- és lelketrázó kiáltása ragadja ki?!

Hol az a magyar, a ki szívéhez ne kapott volna, midőn mint az ég villama dördült el a nemzet lelke felett a tette hívó szózat? „Romlásnak indult hajdan erős magyar, nem látod Árpád vére miként fajul, nem látod a boszus egeknek ostarait nyomorult hazádon?!”

A költő jötevéje, sokszor megmentője a nemzeti létnek. Sokszor csak az ő szíve ver és az ő lelke dolgozik a sülydőlő nemzet felemelésén. Ne rágalmozzuk őt ócsárló hálátlansággal, hanem emeljük Patheont a nemzet őrszellemeinek!

Az a nép, melynek költői, tudósai, államférfiai nem voltak, csak egy feltűnő és elmuló buborék volt a világtörténet hullámokat verő tengerén. Hellas dicső volt, Róma hatalma világra szólt, Attila acél-ostorával megverte a világot, Germánia fénykorát éli: de Hellasnak örökéletű költői, bölcsői, szobrászai, Rómának nagy szellemei voltak, Attilát a harci munkára a dalnokok lantja lelkesíté és Attila utódai élnek ma is e hazán; Germania népét a „bölcsők népének“ nevezik és Germania gondolatai csodákat mivelnek.

Jegyezzük meg, hogy nem a kar, hanem az eszme a hatalmas, a kar csak eszköz, épügy mint az ásó vagy a kalapács, a világmozgató rugó — az eszme, a hol ez hiányzik, törpék és erőtlencnek a gigási karok is.

Politikai hajlamaink is olyanok, melyeket mások még irigyelelni tölünk; mert be kell ismerniök, hogy példátlan életképessége és életesszélye van e magára szakadt hetedfél milliónyi népnek. Emlékszem rá, hogy Holendorff, a jeles politikus, író és tanár Berlinben, előadásai alkalmával, nem egyszer

példányként mutatta fel a magyar politikai jellemet, melyet ő németekinek szeretne birtokába hozni. Használó nyilatkozatokat hallottam Bluntschliól, Laboulaytól, Laurent-, Roscher- és másoktól. De hát nem mondja-e ugyanazt minden embernek az istenadta józan ész magától? E mellett meg kell gondolnunk, hogy nemzetünk politikai természeténem csak szükségképi következménye azon történelmi válságoknak, melyek közepette szakadatlanul életmentő szerek- és eszközökről kellett gondoskodnunk; hanem a politikai vért fajunk magával hozta már Ázsiából, és világgraszáló bizonyítványt állított ki arról, akkor, a midőn a pusztaszeri gyűlés és honalkotás nagyszerű tényeit követé el, melyekkel helyet szerzett magának az európai államok rendszerében és segédtenyezőjévé lett az európai mivelődésnek.

Ha csak az a vétünk és hibánk, hogy politikai és poétikus nemzet vagyunk?*) akkor emelje magasra lejtét a nagyokra képes magyar; akkor dagadjon lelkünk a világtörténelmi küldetés nagyszerű, erkölcsi büszkeségéről és boldogságától!

Erezzük, de ne becsüljük túl erőnket, de ép oly kevéssé ócsároljuk nemzetünk érdemeit és tehetségeit. Minden a mi jó és helyes — a közép-mértéken van.

A tulzás bármely irányban tulmegy a ozélon, és méltatlankodást, haragot, dacot és makacsságot szül: elmérgesít, a helyett, hogy balzsamot adna a sajgó sebekre. A legdicsőbbnek is megvan a maga karikaturája, és a magasztostól a kárhoztosig csak egy kis lépés van!

Midőn társadalmunk bajait kéréltelhen kézzel tartjuk a nemzet szeméi elé, ne felejtezzünk meg nemzetünk ereyiei- és jóoldalairól sem; mert ez csak annyit tenne, mint elvenni mindent, de nem adni semmit. Elvenni a nemzet hitét, bizalmát, kedvét, kilátásait.

Ne akarjunk meggyalázni és kétségbeejteni, hanem fedni, dorgálni, ostarozni, de egyszersmind felemelni, javítani, tette heviteni a nemzet tehetőségeire és köteleimre való lelkes utalásokkal. Az orvos csak azért szurja a műlőket a sebbe, hogy kivágja belőle a rothadást. Így tegyük mi is! Vágjunk, de ne öljünk! **Romboljunk, hogy építsünk!**

Kolozsvár város szervezkedése, ügyállásáról.

Lapunk (A—A.) jegyü írja, mult számunkban tett ígérétében bizva a január 8-ki képviselői gyűlés eredményeiről csak röviden tudósítjuk olvasóinkat. A főispán a gyűlést azon kijelentéssel nyitotta meg, hogy a jegyző a mult gyűléstől jegyzőkönyvet írni nem volt képes; ellenben a december 20-kinak a szavazás tényére vonatkozó részét újból formulázta, ha a képviselő-testület meghallgatni kívánja, felolvassa. Halljuk, olvassa! — lón a felelet. S egy scarteláról az új szövegezés felolvasatott. Némi hallgatás után **Simon Elek** ezt sem találja a történetekkel egyezőknek s felolvas színtén egy mást. Tul és innen vitakodás indult, végre szavazásra került a dolog 39 szavazó 29 ellenében a jegyzői szövegezt fogadta el. Ezután **Finály Henrik** Lajos ur azon indítványa tüzetelt határozat folytán napirendre: hogy a megszűnt városi törvényszék tanácsosai a gyűlésekben résztvehetnek-e vagy nem? A többség nemmel döntötte el az ügyet. Harmadik tárgy volt a városi megszüntetett törvényszéki tanácsosok és más tisztviselők s szolgáló fizetési ügye.

Eerre a többség azt határozta, hogy egy havi fizetésük utalványoztassék, a jövőjükről való érdemleges intézkedés a fizetés bevégyőzése idejére halasztatván. Indítványozva volt, hogy a fizetések is legalább a szerezésig vagy egy évenegyre tartamára utalványoztassék; de a többség nem fogadta el. Végre **Makoldi Samuel** polgármester e minőségben még megválasztása óta ki nem vett fizetése ügyében határozatott, hogy főbírói fizetése megválasztása óta pótoltaassék ki a polgármesteri fizetés összegéig — f. évi június 1-től kezdve pedig tettekkék folyóvá polgármesteri egész fizetése. Ezután a gyűlés eloszlott.

Az erdélyi kir. biztostól.

10. eln. sz. 1872. K. B.

Az erdélyi kir. telekkönyvi igazgatóságtól mult hó 29-ről 7251. szám alatt vett közlemény szerint a helyszínelés ez országgrszben 1871-ben jelentékeny előhaladást tett, mert míg 1870-ben 1.724.900 birtokrészlet volt összesen telekkönyvezve, s Kolozs megye, Kolozsvár, Segesvár és Szamosújvár városokban a telekkönyv életbeléptetve, a most lefolyt évben helyszínelve lett 3.047.810 birtokrészlet; a kész telekkönyvek pedig életbeléptettek: Doboka és Belső Szolnok megyékben, Décs, Szék, Gyulafehérvár, Vizakna, Fogaras, Kézdi-Vásárhely, Illyefalva, Csik-Szereda, Székely-Udvarhely, Beszterozse, Erzsébetváros, Torda, Nagy-Enyed, Abrudbánya, Verespatak, Déva és Vajda-Hunyad városokban.

Tekintettel a soknemű, főképp helyi nehézségekre, melyekkel különösen a számos havasos vidékeken meg kell küzdeni, az említett igen kedvező eredmény csak nagy erőmegfeszítéssel volt eszközölhető és létrejött 350—380. szám közti hullámozó rendszeren díjazott s 200-ra menő vállalkozó közreműködésével, mely személyekre nézve figyelembe veendő azon körülmény, hogy a mult évben a gyakorlott munkaerő inkább fogyott mint szaporodott, a mennyiben a helyszínelők két százaléka hiányos, egészségtelen elszállásolás, nehélt a megszokozásának áldozatul esett, mintegy hét százalék a kész telekkönyvek vezetéséhez alkalmaztatott, végül három százaléka ki- és visszalépés által megapadott.

E tizenkét százaléki hiány igen érezhető most azért, mivel a telekkönyvezés folyamának most ugy-szólvá derékán van.

Ez időben ugyanis helyszínelve, tisztázva, végvizsgálat alatt kihirdetésre vár Aranyosszék, folyamában van pedig a telekkönyvezés: Torda és Felsőfelmegyekben, Naszód, Beszterozse, Brassó, Fogaras vidékekben, Csik- és Háromszékben, Udvarhely, Köhalom, Segesvár, Medgyes, Nagy-Sink és Ujgyház székben, Hátszeg, Szászváros és Bereczk városokban.

Nem kezdetett még meg a helyszínelés: Marosszékben, Küküllő, Alsó-Fehér és Hunyad megyékben, Szeben, Szerdahely, Szász-Sebes és Szászváros székben s így a még helyszínelendő birtokrészletek száma öt millióra tehető, mely munkatömeg legyőzhetését a munkaerő kellő kiegészítése és a műveleteknek a köz-igazgatási hatóságok lelkes támogatása esetén két év lefolytával elérhető reméli a telekkönyvi igazgatóság.

Midőn ezen országos érdekel bíró fontos ügy illetén állásáról a nemes törvényhatóságtól mult évi február 13-án és június 15-én 278. és 1026. eln. számok alatt kelt körlevelekre utalva ezenel tudomásba helyezem, nem mulasztatom el ismétellen felkérni, miszerint a telekkönyvezési munkálatokat folyvást éber figyelemmel kísérni és előforduló alkalommal a helyszínelő közegeket erélyes támogatásban részesíteni, s így azoknak lehetőleg mielőbbi szabályos véglebonolytatását elősegíteni sziveskedjék.

Kolozsvárt, január 3-án 1872.

Gr. Péchy.

Délszláv izgatás.

— „Résen álljunk, vész fenyeget!“ e ezimen veri félre a haragot a délszláv izgatók egyik lapja a „Zastava.“ Lónyay — ugymond — ép azt akarja, a mit Andrássy akart: a háromegy királyságból vetni meg alapját a magyar nagyságnak, — a horvát nemzetet a magyar érdekek csatlósává tenni.

A „Zastava“ megemlékezik azon pénzbeli áldozatokról, melyeket a magyar állam hoz Horvátországnak s arczátlan cynissussal így kiáll fel:

Mily szemtelenség ezt felhozni — így szól. Miért áldoztok? Ki kér erre? A háromegy királyság népének nem kell kegy, nem segély töletek, hagyjátok őt, hadd gazdálkodjék saját vagyonával önkakara szerint; miért toltjátok fel magatokat gyámjaul, miután erre nem kér, kivált midőn még áldozatokat is kell hoznotok? Ugyanez áll a határörvidéket illetőleg is. Itt is belemarkolatok erdei gazdagságába, hol az erdő minden fája egy-egy határör életével van megfietve — mit gondoltak ti ezzel? Engedjétek a határöröket rendelkezni saját vérök hullásával szerzett vagyonukkal, s azzal a pénzzel, melyet állítólag a polgarosításra fordítotok — igazittassátok meg elárasztott, szétszakgatott utaitokat, hogy a súlyos adókkal terhelt népnek legalább módja legyen természetmennyeit elszállítani, értékesíteni; ássatok csatornákat az országban, hogy a lakosok ne halljanak éhen az áradások miatt, különben nem lesz ki adjon pénzt sugárutaitokra, operátokra; terjesszettek világosságot az országban, mert már nem férnek Szegeden a vendégek.

Eszkérek kell őket szállítani; ha eanyire lesznek jövőre is a felvilágosodással, ha lesznek tanítotok, kik közt 10-ből egy tud írni, olvasni, akkor valamennyi vár képtelen lesz a gonosztevőket befogadni.

A „Zastava“ e dühögő expectatio után így végzi: Nincs egyetlen eszköz is kezeinkben azokból, melyekkel a magyar kormány rendelkezik, azért mégis felvesszük a koztyút. A „magyarok“ pártjának nem szabad magát a horvát nemzet kebelében érvényesíteni, ha azok a szerbek vagyunk, kik eddiggel valánk, ne legyen köztünk ilyen kovász, mert ha ezt elnezzük, a szerbek jövőre is országban örökre oda van. Nincs nekünk hatal-

munk, sem pénzünk, sem hivatalaink, melyekkel megnyerhetnők azokat, kik ilyesmiért a magyarok párt létrehozatalában segédkeztek a magyar kormány. Da van erőnk és akaratumk köteleimnek, a feladatnak megfelelően és ez: kimélet nélkül a közmegvetés padjára állítunk mindenkit, a ki merészelné a nemzet jövőjét, becsületét csejajárt áruba bocsájtani. A magyar kormány „magyarok“ pártot akar, hogy jobban összehrűselhessen s úgy láttassék, mintha ez saját akaratumkból történne; ha ez sikerülne azok is megsiradjak, kik netalán készek ma a végből kezét nyujtani.

Be fogjuk bizonyítani — un. a „Zastava“, — hogy Lónyay politikája nem hozhat jó gyümölcsöket a szerb nemzetnek. Ne tévesztjük szem elől, hogy számtalan testvéreink minden törekvése a szerb nemzet megszabadítására, egyesítésére veszélyeztetve van azon perczben, a mint a magyarok köztünk tért foglalhatnak. Ezt engedjék meg patriotáink akkor, midőn oly közel vagyunk a célhoz? A nemzet barátai ügyeljenek a „magyarok“ minden legkisebb mozdulataira. És most magyarok: tessék! —

Sz.-Udvarhely, 1872. jan. elején.

Ha szép és dicső a férfiban a bátorság, a nemes és nagylelkű önfeláldozás, bizonyára sokszorosán dicsőbb és magasabb ez a gyengébb nőnemnél.

A magasztos önfeláldozás és bátorságról tettek tanuságot városunk keblében közelebből Ugron Ida, Ugron Etelka, Madarász Veri és Mathild s Hickmán Nina kisasszonyok, kik dacára ifjú éveiknek, elég lelkierővel és bátorsággal bírtak egy szent ügyért nemcsak egy megrögzött előítélettel bátran szembe szállani, de magukat a guny, neveltség sőt a gyausítás mérges nyilainak is kitenni.

Történt ugyanis, hogy az udvarhelyi rom. kath. gymnasiumi tanári testülete mélyen érezvén egy gymnasiumunk keblében felállítandó „zenedo egyletnek“ szükségességét, elhatározta azt nagylelkű pártfogók és adakozók segítségével a lehető leghamarább létre hozni, mely célból a felhívások már szét is küldettek.

Ez elhatározás a tanuló ifjúságnál lelkesült viszhangra talált, s elhatározta, hogy e magasztos célra maga is tehetsége szerint közre működik.

Sorakoztak tehát, s magok közül egy bizottságot küldvén ki, ez abban állapodott meg, hogy leghelyesebb leendő egy pár színműnek előadásával lépni fel a közönség előtt. A darabokat is kijelölték, u. m. „Csak kitarás“, „Kövértől“, „Szeget szeggel“ és a „Kérők“-ket, Kisfaludytól; mindhárom igen kedves vigjáték, s a rendezésre engem kértek fel.

Örömet vállaltam el azt, annál is inkább, mert szívem legfőbb óhaja volt mindig, hogy már egyszer ami ifiaink is valami életjelt adjanak magukról, s tudassák a világgal, miszerint ők is léteznek, s hála a gondviselésnek, vágyam teljesült.

A három színműnek előadása december 26-án és 27-én tartatott meg a városház nagytermében nagy-számu és válogatott néző közönség előtt.

Szereplők voltak a fennevezett kisasszonyok, az ifjók közül pedig Paál Gejza, Lendvay Gábor VIII., Zankó Samuel, Csibi Péter VII., Balázs Dénes, László Gergely, Fülei VI. és Gáspár Balázs V-től osztályos tanulók.

E pár nap az udvarhelyi gymnasiumi ifjúság előtt soha, az udvarhelyi ösz. közönség előtt pedig soká nagyon soká nem fog feledékenysébe menni; mert a fennevezett kisasszonyok ifjainkkal egyetemben annyi elevenesség, érzés, tűz és othoniassággal személyesítették a darabok szereplőit, melyet kezdő műkedvelőktől senki sem várt, sőt nem is remélt s ép azért az egész néző közönség a legnagyobb bámulatra ragadtatott, midőn látta azon kedvet, elragadó könnyedséget, melyet egészen kezdő műkedvelők kifejtettek, s e bámulatának egyre megújuló tapsvihar és kihívásokban adott kifejezést.

A két nap legfőbb dicsősége azonban a kedves és igazán tiszteletre méltó műkedvelő kisasszonyoké.

Tudva van ugyanis, hogy nálunk a színművészet ma is „komédiának“ tartatik, gyakran oly körökben is, melyek nagyon szeretik magukat a műveltebb osztályokhoz soroztatni; ép azért minden közreműködést kerekén visszautasítottak, ugy annyira, hogy reményem ama három színdarabot előadhatni, már már elhagyott. Azonban szerencsésellagom ama kedves ifjú hölgyekhez vezérelt. Aug adom elő az ügy szent-ségét, mely pártolások és közreműködéseket igényli, azonnal lelkesülten kiáltottak föl: ám legyen, ők készek.

Midőn arra figyelmeztettem, hát ha ezáltal gunyt, gyanusitást találnának magukra vonni, azt felelték: a cél sokkal fontosabb, hogy sem ily személyes érdekek tekintetbe vétethetnek; készek, nemcsak a kezdő nehézségeivel, de ha szükséges a guny, a megvetés és gyanusitással is szembe szállni. Ezt neveztem én fonnebb dicső és magasztos bátorságnak.

E nemes elhatározásokat szilárd kitartással keresztül is vitték, s december 26 és 27-én félelem nélkül állottak az udvarhelyi közönség elé, játszván oly elragadóan, melyhez hasonlót Sz.-Udvarhely közönsége nem egyhamar fog látni. Nem is volt hálátlan az udvarhelyi néző közönség e bátor hölgyek iránt, miude

